

ANVISNINGAR och LAGKRAV

2014-03-26 v.1/u.0

Socialektorn

Hemtjänstverksamhet

I detta dokument finns en genomgång av hemtjänstens viktigaste miljöpåverkan samt vad som kan göras för att minimera negativ miljöpåverkan. Vid förslag till förändringar eller uppdateringar av detta dokument ska miljösamordnaren kontaktas. Vid avvikelser från dessa anvisningar, miljöpolicy, miljömål eller när negativ miljöpåverkan uppstår som inte kan betraktas som normal påverkan skall alltid miljösamordnaren kontaktas.

1.a. Inköp och hantering av livsmedel

Ur miljösynpunkt är valet av livsmedel det viktigaste för att minimera negativ miljöpåverkan. Vegetariskt är bäst, sedan kommer fisk och kyckling och i sista hand griskött och nötkött. Ur näringsynpunkt är det viktigt med varierad kost men ett större inslag av vegetariskt bör definitivt kunna införas då köttkonsumtionen är relativt hög på Åland precis som i resten av västvärlden.

Viktigt att tänka på vid inköp av livsmedel är att välja ekologiska livsmedel före konventionellt producerade livsmedel. På Åland skall ekologiska producenter vara anslutna till Ålands kontrollregister för ekologisk produktion (ÅKEJ). Producenter och förädlare ansöker på särskild blankett om att ingå i registret. Landskapsregeringen beslutar om producenten eller förädlaren kan upptas i registret efter en kontroll på företaget och efter utlåtande av Ålands kontrollnämnd för ekologisk produktion. Villkoren som ställs på odlaren är de som ställs i Europeiska unionens lagstiftning om ekologisk produktion. Regelverket innefattar både växtodling och djurproduktion. I och med att en odlare ansöker om att få ingå i kontrollregistret underställer sig också producenten landskapets årliga kontroll.

En viktig princip som skall användas är att det totalekonomiskt mest fördelaktiga alternativet skall väljas. Det betyder att varornas miljöegenskaper och kvalitetskrav inte får kosta för mycket extra pengar. Hur mycket extra man ska betala för till exempel ett ekologiskt alternativ är en bedömning som måste göras från fall till fall, med budgetdisciplin och med den enskilda förvaltningsenhetens totalekonomi i beaktande.

Till sist är det viktigt att mängden livsmedel som köps in optimeras och motsvarar den mängd som går åt. För stora inköp innebär att varor blir gamla och måste slängas. Detta är den största typen av resursslöseri - livsmedel eller andra varor som produceras för att sedan slängas direkt.

1.b. Övriga inköp

Gällande inköp av förbrukningsvaror som blöjor, städmaterial, diskmedel, tvättmedel, torkhandukar, papper och så vidare skall de helst vara miljömärkta. Godkända miljömärken är bra miljöval, svanen, ISO14001, EU-blomman eller EU:s ecolabel och Krav. Det finns även andra miljömärken och vid osäkerhet bör miljösamordnaren kontaktas för vägledning.

Offentlig upphandling står för ca 16 % av BNP i Europa och i norden är den siffran ännu högre. Det betyder att de krav som ställs i offentliga upphandlingar och inköp verkligen kan påverka hur leverantörerna bedriver sitt miljöarbete. Miljömärkta produkter har oftast bättre miljöprestanda än

icke-miljömärkta produkter. Mindre mängder farliga ämnen används, mindre energi vid framställning, lägre utsläpp av miljö- och hälsoskadliga ämnen till luft och vatten och så vidare. Därför är det viktigt att Mariehamn också satsar hårt på att vara ett föredöme och ha med miljökrav i alla upphandlingar och inköp.

2. Disk och tvätt

En viktig miljöaspekt är de rutiner och attityder som finns i verksamheten och hur olika arbetsuppgifter utförs. Tvättning och diskning skall ske med rätt mängd medel för att minimera miljöpåverkan. Vid handdisk bör vattenförbrukningen hållas så låg som möjligt genom att diska först och sedan skölja. Tvätt och diskmedel bör vara miljömärkta. Detta borgar för att inga eller endast små mängder fosfater och andra miljö- och hälsoskadliga ämnen finns i medlen. Fosfater bidrar till övergödningen och är förbjudna i flera länder (dock inte på Åland). Om kemikalier med farosymboler används skall säkerhetsdatablad finnas tillgängligt.

3. Energiförbrukning

Lampor bör släckas när de inte används, lågenergilampor bör installeras i alla armaturer, tvätt- och diskmaskiner bör endast köras när de är fulla och vattenkranar och duschar skall användas restriktivt och inte stå och spola. Andra elektriska apparater bör även slås av när de inte används.

4. Avfallshantering

För att minimera mängden avfall bör man i första hand minimera mängden avfall som uppkommer. Det betyder att man ska fundera över om man över huvudtaget behöver köpa in varan. I andra hand ska man återanvända sådant som redan producerats, alltså använda gamla saker eller varor på nytt. I tredje hand ska avfallet sorteras och återvinnas. En typ av återvinning är avfallsförbränning och energiåtervinningen som då uppnås. I sista hand ska avfallet deponeras.

För de fall när återvinning och sortering skall ske inom verksamheten skall fraktioner finnas för, biologiskt avfall, brännbart restavfall, glas, metall, tetror, plastförpackningar, well/kartong och papper. På www.renhallningen.ax finns detaljerad information om vad som skall slängas i de olika kärlen. Farligt avfall som oljor, batterier, elektriska apparater, etc skall tas om hand enskilt.

Det är viktigt att inget hamnar i fel fraktion då det försvårar i återvinningsprocessen. Väl sorterat avfall bidrar det till att mindre jungfruligt material behöver tas i anspråk, att mindre energi krävs i produktionsprocesser och att det som ska energiåtervinnas kan ge så mycket energi som möjligt (fuktigt avfall ger t ex. mindre energi än torrt).

5. Transporter

Inom hemtjänstens verksamhetsområde utförs en del transporter. Sparsam körning eller eco-driving bör användas för att minimera bränsleåtgången och på det sättet minska utsläppen till luft.

Eco-driving har två grundprinciper:

Utnyttja motorn på de varvtal där utbytet är störst
Bromsa inte bort energin

En modern motor har bäst utbyte på låga varvtal. Därför ska man växla upp tidigt. Ettan är oerhört törstig och ska bara användas de allra första metrarna från stillastående. Femman fungerar oftast utmärkt för marschfarter även runt 50 km/tim, men bara när man inte försöker accelerera eller köra uppför en backe. Det låga motorvarvet känns ovant för många, men det kan spara upp till en halv deciliter bensin per mil. Man hoppar normalt över växlar när man övergår från acceleration till marschfart. Detta är tvärt emot vad som förr lärdes ut på bilskolorna.

För att undvika att bromsa, gasar man inte om man ser att det är rött ljus 50 meter längre fram. Man ligger inte så nära bilen framför så att den kan tvinga en att köra ryckigt. Man väljer vägar som tillåter jämnare fart och undviker stopp så mycket man kan. Man accepterar att farten minskar ett par km/tim i motluten och låter medluten driva bilen eller hjälpa till att accelerera den. När man motorbromsar blir bränsleförbrukningen noll. Därför motorbromsar man ofta. Det är dock endast på lite nyare bilar med insprutning styrd av en elektronisk styrenhet som bränsletillförseln stängs vid

motorbromsning. Växeln måste då ligga i, föraren får inte röra några pedaler och fartren måste räckas till för att driva runt motorn utan bränsletillskott.

Det finns annat än bromspedalen som bromsar och därmed stjälar bränsle. Hit hör dåligt pumpade däck och takboxar. Hög hastighet drar mycket bränsle beroende på luftmotståndet.

LAGKRAV

Vid förebyggande av uppkomsten av avfall, vid begränsande av avfallets farliga och skadliga egenskaper samt vid hantering av avfall skall bestämmelserna i LL 1981:3 och LF 2011:74 om renhållning iakttas.

Landskapsregeringens beslut (2006:41) gällande vissa upphandlingar klargör tydligt att miljöhänsyn ska integreras i så stor utsträckning som möjligt i upphandlingsförfarandena.